

H₂O

KNW
KONINKLIJK NEDERLANDS
WATERNETWERK

DROOGTE EN PARTNERSCHAP

(‘Het glas is halfvol’)

Introductie

Een aloude bestuurskundige wet leert dat een onderwerp pas echt wordt aangepakt wanneer het leeft in de publieke opinie, er genoeg mogelijkheden zijn om met het vraagstuk aan de slag te gaan en, last but not least, er ook de bestuurlijke wil voor actie is.

Na jarenlang verblijf onder de radar lijkt droogte inmiddels volop op de actieagenda te staan. Twee behoorlijk warme zomers hebben daar flink aan bijgedragen. Temperatuur is letterlijk een belangrijke factor om in actie te komen, in het zuidelijke deel van Europa heeft het onderwerp al langer de aandacht die het verdient.

Tijd speelt bij de aanpak van droogte een grote rol. Het duurt gemiddeld nog twintig jaar voor de effecten van droogte echt goed zichtbaar en voelbaar worden, denk aan het lange termijneffect van verzakkingen. Het nu nemen van ingrijpende en daardoor soms dure maatregelen is lastig, omdat het resultaat van inspanningen ook pas veel later zichtbaar wordt. Dat is het lot van preventieve actie, het betaalt zich later pas uit.

Partnerschap in ontwikkeling

Naast ideevorming en de ontwikkeling van nieuwe technieken is voor een succesvolle aanpak van droogte nog een derde factor van groot en tegelijkertijd onderschat belang. Droogte is ook voor alles het issue dat lokale, regionale, nationale en zelfs internationale belangen met elkaar verbindt. ‘Capacity building’

ofwel het uitbreiden en ontwikkelen van partnerschap is daarom nodig. Het gaat hierbij om versterken van bestaande coalities en het ontwikkelen van nieuwe en soms opmerkelijke vormen van samenwerking.

Partnerschap staat voor het gebruiken van elkaars kracht en het delen van risico's. Maar ook voor ontdekken dat samenwerking op een relatief nieuw dossier kansen biedt om taboes te slechten en te zorgen voor nieuw elan. Dat is de positieve zijde van een complex, ingrijpend en verontrustend probleem ('het glas is half vol'). Onder de noemer droogte is een prachtige en boeiende alliantie te formeren van gedegen technici, bevlogen activisten, conceptuele denkers, slimme ingenieurs, betrokken stadsbewoners en juristen en ICT ers. Aan ons zal het niet liggen! 'Agrariërs, stadsbewoners en ingenieurs en vele anderen, verzamelt u rondom droogte'.

Wie zijn de partners en wat zijn de nieuw te ontwikkelen relaties? We nemen een voorschot op het debat op 29 november en bespreken in vogelvlucht hoe idee, techniek en partnerschap met elkaar verknoopt worden in de aanpak van droogte. Voor welke partij is een dragende rol weggelegd, bekend en minder bekend en hoe ver staat het met verbinding? Het is die vraag die, naast alle boeiende inhoud, ook centraal staat op het KNW najaarscongres van 2019, in Nijkerk.

Spelers

1 GEDEGEN TECHNICI

De gedegen technici beleven veel plezier in de introductie van een bellennet om de verzilting tegen te gaan tot aan het ontwikkelen van stuwen om het water in beken en sloten vast te houden. Inmiddels wordt zelfs gedacht aan opblaasbare duikerafsluiters die door agrarische ondernemers zelf geplaatst kunnen worden. Hoe mooi is dat!

2 BEVLOGEN 'ACTIVISTEN'

Bevlogen 'activisten', om een misverstand te voorkomen, zeer wetenschappelijk geschoold, doen hard hun best om discussie over waterverbruik en daarvoor gehanteerde normen opnieuw ter discussie te stellen. Droogte wordt sterker negatief ervaren als er al een hoge watervraag is - en die is er. Waar gebruiken we dat water dan allemaal voor? Wat is onze waterfootprint? Kan/moet dat minder gegeven het toenemende droogterisico? En hoe verhoudt zich ons eigen 'Nederlandse' verbruik met onze claim op buitenlandse bronnen - zowel vanuit consumptie- (consumenten/overheden) als productieperspectief (bedrijven/lokale overheden)? Hoe zijn we met elkaar verbonden door water? Deze 'activisten' vinden bij waterschappen en op enige afstand de drinkwaterbedrijven voor deze visie steeds meer gehoor. En Nederland heeft met de zogenoemde waterfootprint zelfs een gewaardeerd exportproduct in handen.

3 CONCEPTUELE DENKERS

Conceptuele denkers denken hardop over onvermoede koppeling van droogte met waterkwaliteit. De verminderde doorstroming en hogere temperaturen zijn helaas goede vrienden met botulisme, blauwalg en vissterfte.

Diezelfde denkers ontdekken ook de ondergrond in het stedelijk gebied als reservoir voor wateropslag. In enkele grote steden worden al trots de resultaten van hun pionierswerk getoond, soms gecombineerd met waterzuilen die het werk met de ondergrond zelfs een aantrekkelijk esthetisch tintje geeft!

4 SLIMME INGENIEURS

Slimme ingenieurs komen hoofd, handen en tijd tekort om overal risicoanalyses en berekeningen te maken van de schade door droogte. Voor natuurgebied en stad. Waarbij zij constateren dat zeker op regionaal niveau nog een flinke kennisachterstand bestaat. Vreemd is dat echter niet. Droogteonderzoek is zeer contextgevoelig en vraagt om fijnmazig specialisme. Wie bij hen het oor te luisteren legt, hoort de oproep om versneld kenniscentra en kennisprogramma's voor droogte van de grond te tillen.

5 BETROKKEN BEWONERS

Betrokken bewoners, gemeenteambtenaren en instellingen zoals corporaties zien hoe droogte ook de stedelijke omgeving raakt. Nu al en zeer zeker in de nabije en verdere toekomst. De stad is zettingsgevoelig, wegen, bomen en gebouwen raken ontwricht door de groeiende hitte en dwingen tot nadenken over de ruimtelijke inrichting en de introductie van bijvoorbeeld groene daken.

6 JURISTEN, ICT, BANKEN, ONDERNEMERS, ...

De lijst van betrokken disciplines is nog oneindig groot. Juristen zijn actief met flexibele vergunning voor het onttrekken van grondwater, sproeiverboden of het verzekeren van schade. ICT ers vinden emplooi in digitaal watermanagement en ontdekken meer dan ooit de sensor als geheim wapen om alert te reageren op droogte. Grote ondernemers voelen hun verantwoordelijkheid voor bijvoorbeeld de internationale waterproductie en staan open voor nieuwe initiatieven voor hergebruik van water.

Van risicodialoog naar dialoog met partners

Op diverse plaatsen nemen deze en andere hoofdrolspelers plaats aan de nationale en lokale beleidstafels, waarbij zij er zorgvuldig op moeten letten ook nieuwe gasten uit te nodigen. Ook is de oproep te beluisteren om meer risicodialogen te voeren over droogte. Op 29 november in Nijkerk pakken we het net even anders aan. We zetten in op de partnerschap dialoog, met onze ogen en oren gericht op kansen. De droogte krijgt vast ook ons te pakken.

Eelco Koolhaas en Monique Bekkennutte

NB We danken Maarten Kuiper, Ferdinand Kiestra en Rick Hoogenboom voor hun inspirerende bijdrage aan dit korte essay.